Samling af Afgørelser

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT
J. KOKOTT
fremsat den 16. juli 2015 [1]

Sag C-264/14

Skatteverket
mod
David Hedqvist

(anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af Högsta förvaltningsdomstol (Sverige))

»Skatteret — merværdiafgift — veksling af den virtuelle valuta »bitcoin« til en konventionel valuta — artikel 2, stk. 1, litra c), i direktiv 2006/112/EF — afgift på tjenesteydelser mod vederlag — artikel 135, stk. 1, litra d), i direktiv 2006/112/EF — afgiftsfritagelse for transaktioner med handelsdokumenter — artikel 135, stk. 1, litra e), i direktiv 2006/112/EF — afgiftsfritagelse for transaktioner med valuta — artikel 135, stk. 1, litra f), i direktiv 2006/112/EF — afgiftsfritagelse for transaktioner med adkomstbeviser«

I – **Indledning**

1. I den foreliggende sag skal Domstolen for første gang tage stilling til, hvordan veksling af den virtuelle valuta »bitcoin« til konventionelle valutaer skal behandles for så vidt angår moms. Især er der behov for en yderligere afklaring af anvendelsesområdet for afgiftsfritagelser for finansielle transaktioner.

II – **Retsgrundlag**

2. I henhold til artikel 2, stk. 1, litra c), i Rådets direktiv 2006/112/EF af 28. november 2006 om det fælles merværdiafgiftssystem (herefter »momsdirektivet«) pålægges moms

»c) levering af ydelser, som mod vederlag foretages på en medlemsstats område af en afgiftspligtig person, der handler i denne egenskab«.

3. I henhold til momsdirektivets artikel 135, stk. 1, fritager medlemsstaterne følgende transaktioner:

»[…]

d) transaktioner, herunder formidling, vedrørende anbringelse af midler, løbende konti, betalinger, overførsler, fordringer, checks og andre handelsdokumenter, dog ikke inddrivelse af fordringer

1 — Originalsprog: tysk.

e) transaktioner, herunder formidling, vedrørende valuta, pengesedler og mønter, der anvendes som lovligt betalingsmiddel, dog ikke mønter og sedler, som er samlerobjekter, dvs. mønter af guld, sølv eller andet metal, samt sedler, der ikke i almindelighed anvendes som lovligt betalingsmiddel, eller som er af numismatisk interesse

f) transaktioner, herunder formidling, med undtagelse af forvaring og forvaltning, i forbindelse med aktier, andele i selskaber eller andre sammenslutninger, obligationer og andre adkomstbeviser, bortset fra varerepræsentativer og de i artikel 15, stk. 2, omhandlede rettigheder og adkomstbeviser

[…]«

4. Disse momsfritagelser svarer til artikel 13, del B, litra d), nr. 3)-5), i Rådets sjette direktiv 77/388/EØF af 17. maj 1977 om harmonisering af medlemsstaternes lovgivning om omsætningsafgifter — Det fælles merværdiafgiftssystem: ensartet beregningsgrundlag [2]. Domstolens fortolkninger af sidstnævnte bestemmelse kan også finde anvendelse i den foreliggende sag.

5. Svensk ret indeholder bestemmelser, som svarer til de nævnte EU-retlige bestemmelser.

III – **Tvisten i hovedsagen**

6. David Hedqvist har til hensigt via internettet at drive køb og salg af den virtuelle valuta »bitcoin« (herefter »bitcoins«) mod svenske kroner. Den aktuelle pris på bitcoins vil blive baseret på vekselkursen på et bestemt vekslingswebsted med tillæg eller fradrag af en bestemt procentsats som vederlag for vekslingen.

7. Den forelæggende ret har konstateret, at en række privatpersoner og internethandlende accepterer bitcoins som betalingsmiddel. Bitcoins lagres på en brugers eller en ekstern tjenesteyders computer og overføres kun elektronisk. De udstedes ikke af en bestemt udsteder, men genereres af en algoritme på internettet, som er programmeret af en til dato ukendt person. Bitcoins er ikke ved lov fastsat som betalingsmiddel i nogen stat.

8. Før David Hedqvist indledte sin virksomhed, anmodede han Skatterättsnämnden (nævn med ansvar for at afgive forhåndsbesked på skatteområdet) om en forhåndsbesked og spurgte, om han var pligtig at betale merværdiafgift i forbindelse med det beskrevne køb og salg af bitcoins. I forhåndsbeskeden vurderede man køb og salg af bitcoins som en tjenesteydelse mod vederlag, som imidlertid er momsfritaget, da bitcoins er et betalingsmiddel, der anvendes på samme måde som lovlige betalingsmidler. De svenske skattemyndigheder har imidlertid appelleret denne forhåndsbesked.

IV – **Retsforhandlingerne ved Domstolen**

9. Högsta förvaltningsdomstol, som nu behandler sagen, anser EU-momsretten for afgørende for tvisten og har derfor den 2. juni 2014 stillet følgende spørgsmål til Domstolen i henhold til artikel 267 TEUF:

»1) Skal momsdirektivets artikel 2, stk. 1, fortolkes således, at transaktioner i form af det, der er blevet betegnet som veksling af virtuel valuta til traditionel valuta og omvendt, og som foretages mod vederlag, som tjenesteyderen indregner ved fastsættelsen af vekslingskurserne, udgør levering af tjenesteydelser mod vederlag?

2 — EUT L 145, s. 1.

2) Såfremt spørgsmål 1 besvares bekræftende, skal artikel 135, stk. 1, da fortolkes således, at vekslingstransaktioner såsom de ovenfor beskrevne er fritaget for afgift?«

10. I sagen for Domstolen har den svenske skattemyndighed (Skatteverket), David Hedqvist, Forbundsrepublikken Tyskland, Republikken Estland og Europa-Kommissionen afgivet skriftlige indlæg vedrørende disse spørgsmål. Under retsmødet den 17. juni 2015 afgav David Hedqvist, Kongeriget Sverige, Forbundsrepublikken Tyskland og Kommissionen mundtlige indlæg.

V – **Retlig vurdering**

11. Den foreliggende sag vedrører to forskellige problemstillinger. For det første drejer det sig om afgiften på vekslingstransaktioner, altså spørgsmålet om, hvorvidt denne aktivitet realiserer et af momsdirektivets afgiftskriterier (se nedenfor under A). For det andet skal det i tilfælde af, at vekslingstransaktionerne kan pålægges afgift, afklares, om de også er afgiftspligtige, altså ikke er fritaget for afgiften (se nedenfor under B).

A – *Veksling af bitcoins som tjenesteydelse mod vederlag*

12. Den forelæggende ret ønsker med sit første spørgsmål oplyst, om en virksomhed som den, David Hedqvist planlægger, skal anses for levering af en ydelse mod vederlag i henhold til momsdirektivets artikel 2, stk. 1, litra c), og dermed principielt er momspligtig.

13. Domstolen har tidligere i en lignende problematik i sagen First National Bank of Chicago fastslået, at veksling af valutaer, hvor en bank ansætter forskellige kurser for køb og salg af de enkelte valutaer, er en tjenesteydelse mod vederlag [3]. Bankens afgiftspligtige ydelse bestod i denne forbindelse kun i vekslingstransaktionen, men ikke i selve overdragelsen af valutaen. Domstolen så nemlig ikke denne overdragelse som hverken en levering af et materielt gode eller en tjenesteydelse, da der var tale om valutaer, som var lovlige betalingsmidler [4]. Domstolen betragtede i princippet differencen mellem købs- og salgsprisen for de pågældende valutaer som vederlag for den afgiftspligtige tjenesteydelse.

14. Dommen bygger på, at det er anerkendt, at overdragelse af lovlige betalingsmidler som sådan ikke opfylder noget afgiftskriterium for moms [5]. Tværtimod kan den principielt [6] kun være modydelse til en afgiftspligtig ydelse. Momsen er nemlig en afgift på det endelige forbrug af varer [7]. De moderne lovlige betalingsmidler har imidlertid principielt – til forskel fra f.eks. guld eller cigaretter, som direkte eller indirekte også anvendes eller har været anvendt som betalingsmidler – ingen anden praktisk anvendelsesmulighed end netop som betalingsmiddel. Deres funktion i forbindelse med en transaktion er begrænset til at lette udvekslingen af varer i en økonomi, men de forbruges eller anvendes ikke som varer i sig selv.

3 — Dom First National Bank of Chicago (C-172/96, EU:C:1998:354, præmis 25-35).

4 — Jf. dom First National Bank of Chicago (C-172/96, EU:C:1998:354, præmis 25).

5 — Jf. i denne retning også dom Mirror Group (C-409/98, EU:C:2001:524, præmis 26).

6 — Det kan muligvis forholde sig anderledes med overdragelse af lovlige betalingsmidler, som er samlerobjekter i henhold til momsdirektivets artikel 135, stk. 1, litra e).

7 — Jf. i denne retning domme Netto Supermarkt (C-271/06, EU:C:2008:105, præmis 21 og den deri nævnte retspraksis) og Dresser Rand (C-606/12 og C-607/12, EU:C:2014:125, præmis 28 og den deri nævnte retspraksis).

15. Hvad der gælder for *lovlige* betalingsmidler, bør også gælde for andre betalingsmidler, som kun har denne funktion. Selv om sådanne *rene* betalingsmidler ikke skulle være sikret og kontrolleret ved lov, så opfylder de dog i momsmæssig henseende samme funktion som lovlige betalingsmidler og skal derfor ud fra princippet om afgiftsneutralitet forstået som ligebehandlingsprincip [8] principielt behandles ens.

16. Dette er i overensstemmelse med retspraksis. Retspraksis behandler i vidt omfang lovlige og andre rene betalingsmidler – såsom vouchere, som lyder på en nominel værdi [9], eller optjening af »pointrettigheder« til senere anvendelse som betaling for hoteller eller ophold i boliger [10] – ens [11], idet man heller ikke i sidstnævnte tilfælde ser overdragelsen af betalingsmidler som en afgiftspligtig transaktion.

17. Også bitcoins udgør efter den forelæggende rets konstateringer et rent betalingsmiddel. At besidde dem har intet andet formål end atter at anvende dem som betalingsmiddel på et eller andet tidspunkt. Derfor skal de for så vidt angår afgiftskriteriet for moms ligeledes behandles som lovlige betalingsmidler.

18. Heraf følger, at retspraksis fra dommen i sagen First National Bank of Chicago også finder anvendelse på bitcoins. Deres overdragelse opfylder ganske vist ikke i sig selv noget afgiftskriterium. Da David Hedqvist imidlertid agter at købe og sælge bitcoins mod svenske kroner til en pris, som er forsynet med et tillæg i forhold til vekslingskursen på et bestemt vekslingswebsted, indebærer hans virksomhed levering af tjenesteydelser mod vederlag i henhold til momsdirektivets artikel 2, stk. 1, litra c), i form af veksling.

B – *Afgiftsfritagelse for veksling af bitcoins*

19. For det andet skal det afklares, om tjenesteydelsen veksling af bitcoins og svenske kroner er omfattet af en af afgiftsfritagelserne i henhold til momsdirektivets artikel 135, stk. 1. I forelæggelsesafgørelsen nævnes med rette bestemmelsens litra d), e) og f) som afgiftsfritagelser, der kan være relevante i denne forbindelse. Disse fritagelser vil jeg undersøge i omvendt rækkefølge.

1. Transaktioner i forbindelse med adkomstbeviser [litra f)]

20. Momsdirektivets artikel 135, stk. 1, litra f), fritager transaktioner i forbindelse med »aktier, andele i selskaber [...], obligationer og andre adkomstbeviser«.

21. Veksling af bitcoins til svenske kroner ville kun være omfattet af denne fritagelse, hvis mindst den ene af de to var »andre adkomstbeviser« som omhandlet i denne bestemmelse.

22. Domstolen har imidlertid fastslået, at momsdirektivets artikel 135, stk. 1, litra f), kun omfatter ejendomsret til juridiske personer, pengekrav mod en bestemt skyldner samt rettigheder i forbindelse med disse rettigheder [12]. Hverken svenske kroner eller bitcoins opfylder en af disse tre kategorier.

23. Afgiftsfritagelsen i henhold til momsdirektivets artikel 135, stk. 1, litra f), finder derfor ikke anvendelse i det foreliggende tilfælde.

8 — Jf. bl.a. domme Kommissionen mod Frankrig (C-481/98, EU:C:2001:237, præmis 22), NCC Construction Danmark (C-174/08, EU:C:2009:669, præmis 44) og Zimmermann (C-174/11, EU:C:2012:716, præmis 48).

9 — Jf. i denne retning dom Argos Distributors (C-288/94, EU:C:1996:398).

10 — Jf. dom Macdonald Resorts (C-270/09, EU:C:2010:780, navnlig præmis 21 og 32).

11 — Dom Astra Zeneca UK (C-40/09, EU:C:2010:450) kan forstås på en anden måde.

12 — Jf. dom Granton Advertising (C-461/12, EU:C:2014:1745, præmis 27 og 31).

2. Transaktioner vedrørende betalingsmidler [litra e)]

24. Dernæst er spørgsmålet, om afgiftsfritagelsen i momsdirektivets artikel 135, stk. 1, litra e), finder anvendelse. Ifølge denne bestemmelse er transaktioner »vedrørende valuta, pengesedler og mønter, der anvendes som lovligt betalingsmiddel« fritaget for afgift.

25. Forudsætningen for afgiftsfritagelsen er først og fremmest, at transaktionen vedrører betalingsmidler, uanset om det er i kontant eller ikke-kontant form. Som det desuden fremgår af den engelske sprogversion af momsdirektivets artikel 135, stk. 1, litra e), som taler om »currency, bank notes and coins«, er bestemmelsens anvendelsesområde i princippet åben for enhver valuta og ikke kun – sådan som f.eks. den tyske sprogudgave lægger op til med anvendelsen af begrebet »Devisen« – for udenlandske valutaer.

26. Det er imidlertid ikke let at besvare spørgsmålet om, hvilke transaktioner afgiftsfritagelsen skal omfatte, hvis det skal være alle dem, som »vedrører« betalingsmidler. Formuleringen er meget bred, da enhver transaktion, som betales med penge, i sidste ende også vedrører et betalingsmiddel. Dette gælder også, hvis det – i overensstemmelse med retspraksis i forbindelse med afgiftsfritagelsen i momsdirektivets artikel 135, stk. 1, litra f), for transaktioner, som vedrører adkomstbeviser [13] – kræves, at der skal være tale om transaktioner, hvorved rettigheder og forpligtelser for parterne i forbindelse med betalingsmidler kan opstå, ændres eller ophøre.

27. Som udgangspunkt er det klart, at afgiftsfritagelsen ikke kan finde anvendelse, hvis der kun hos den ene af de parter, der er involveret i en transaktion, overdrages eller leveres betalingsmidler, mens der hos den anden part overdrages eller leveres varer eller tjenesteydelser. I så fald udgør overdragelsen af betalingsmidler nemlig modydelsen for en levering af varer eller tjenesteydelser. Hvis man anvendte afgiftsfritagelsen på en sådan ensidig overdragelse af betalingsmidler, ville samtlige transaktioner – undtagen byttehandler – være fritaget for moms.

28. Afgiftsfritagelsen kan imidlertid finde anvendelse, hvis et betalingsmiddel som i den foreliggende sag veksles til et andet, og der forlanges et vederlag herfor. Den afgiftspligtige transaktion er da – som beskrevet [14] – tjenesteydelsen »veksling«. Denne tjenesteydelse »vedrører« som omhandlet i momsdirektivets artikel 135, stk. 1, litra e), betalingsmidler, nemlig veksling af disse, hvorved rettigheder og forpligtelser for parterne i forbindelse med betalingsmidlerne opstår.

29. For så vidt angår den foreliggende sag, hvor svenske kroner, som er lovligt betalingsmiddel i Kongeriget Sverige, veksles til bitcoins, som ikke er lovligt betalingsmiddel i nogen stat, opstår der imidlertid følgende spørgsmål: Skal begge betalingsmidler, som indgår i vekslingen, være *lovlige* betalingsmidler?

30. Formuleringen i momsdirektivets artikel 135, stk. 1, litra e), giver ikke noget entydigt svar på dette spørgsmål.

31. Ganske vist kan især den tyske sprogversion af bestemmelsen forstås således, at begge betalingsmidler, som indgår i vekslingen, skal være lovlige betalingsmidler (»Devisen [...], die gesetzliches Zahlungsmittel sind«).

32. I den engelske sprogversion tales der imidlertid kun om »currency« i singularis. I henhold til den engelske formulering ville det således være tilstrækkeligt med en veksling, hvor der kun indgår et lovligt betalingsmiddel på den ene side, som i den foreliggende sag den svenske krone.

13 — Jf. bl.a. domme CSC Financial Services (C-235/00, EU:C:2001:696, præmis 33) og Deutsche Bank (C-44/11, EU:C:2012:484, præmis 37).

14 — Jf. ovenfor, punkt 18.

33. Den finske sprogversion er endnu bredere formuleret, idet kun pengesedler og mønter [15], men ikke valutaerne skal være lovlige betalingsmidler. Som naturalier kan alle valutaer – også virtuelle som bitcoins – være omfattet af afgiftsfritagelsen.

34. Den italienske sprogversion rejser desuden spørgsmålet om, hvorvidt de pågældende betalingsmidler overhovedet behøver at have retlig status. Ifølge denne er transaktioner, som vedrører betalingsmidler »con valore liberatorio«, fritaget for afgift. Ifølge denne sprogudgave er det således betalingsmidlets frigørende virkning, der er afgørende. Derimod anvendes udtrykket »corso legale« ikke, som på italiensk betegner lovlige betalingsmidler, som det bl.a. fremgår af artikel 10, stk. 2, i forordning nr. 974/98 [16], og som også findes i momsdirektivets artikel 344, stk. 1, nr. 2). Også bitcoins kan imidlertid have frigørende virkning, hvis dette er aftalt af de pågældende parter.

35. På grund af de forskellige sprogudgaver kan spørgsmålet om, hvilke betalingsmidler afgiftsfritagelsen i momsdirektivets artikel 135, stk. 1, litra e), vedrører, kun afklares ud fra formålet med afgiftsfritagelsen [17]. I denne forbindelse skal det i den foreliggende sag kun undersøges, om veksling af et lovligt betalingsmiddel til et rent, men ikke lovligt betalingsmiddel er omfattet af formålet med afgiftsfritagelsen.

36. Som Domstolen gentagne gange har fastslået, skal de afgiftsfritagelser, der findes i momsdirektivets artikel 135, stk. 1, litra b)-g), fritage »finansielle transaktioner« [18]. Også veksling af rene betalingsmidler, hvor der som i den foreliggende sag kun indgår ét lovligt betalingsmiddel, har karakter af finansiel transaktion. Dette fremgår allerede af det forhold, at overdragelse af rene betalingsmidler i forbindelse med moms – som beskrevet [19] – kun har betalingsfunktion.

37. Domstolen har imidlertid endnu ikke taget stilling til det specielle formål med afgiftsfritagelsen i momsdirektivets artikel 135, stk. 1, litra e), som skal fortolkes i den foreliggende sag.

38. Konsekvensen af en momsfritagelse er altid, at omkostningerne ved at udføre ydelsen reduceres. I den foreliggende sag vedrører dette vekslingstjenesteydelser vedrørende rene betalingsmidler. Hensigten og formålet med fritagelsen for handel med betalingsmidler er efter min opfattelse at undgå at hindre rene betalingsmidlers konvertibilitet gennem opkrævning af moms. Dette har også betydning for det indre marked. I det omfang grænseoverskridende ydelser kræver, at ordregiveren veksler valutaer, ville opkrævning af moms på vekslingstjenesteydelsen nemlig fordyre den grænseoverskridende handel ekstra i forhold til en indenlandsk handel.

39. Afgiftsfritagelsen er imidlertid ikke begrænset til valutaer, som gælder inden for Unionen. Alle verdens valutaer er omfattet af afgiftsfritagelsen. Det kan således konstateres, at målet med momsdirektivets artikel 135, stk. 1, litra e), er en så vidt muligt ubelastet konvertibilitet mellem samtlige valutaer til gavn for en gnidningsløs betalingsafvikling.

40. Det er i overensstemmelse med dette mål også at fritage veksling af lovlige betalingsmidler til betalingsmidler, som ikke har lovlig status, men som alligevel – som bitcoins i den foreliggende sag – er rene betalingsmidler, for afgiften. I det omfang der findes betalingsmidler, som indgår i betalingsafviklingen, fordi de i handelen opfylder samme betalingsfunktion som lovlige betalingsmidler, ville opkrævning af moms på veksling af disse betalingsmidler betyde en yderligere belastning af betalingsafviklingen.

15 — Den finske sprogversion taler om »valuuttaa sekä laillisina maksuvälineinä käytettäviä seteleitä ja kolikoita«, hvilket betyder noget i retning af »valutaer, samt pengesedler og mønter, der anvendes som lovlige betalingsmidler«.

16 — Rådets forordning (EF) nr. 974/98 af 3.5.1998 om indførelse af euroen (EFT L 139, s. 1), senest ændret ved Rådets forordning (EF) nr. 827/2014 af 23.7.2014.

17 — Jf. kun dom T. (C-373/13, EU:C:2015:413, præmis 62 og den deri nævnte retspraksis).

18 — Jf. dom Granton Advertising (C-461/12, EU:C:2014:1745, præmis 29 og den deri nævnte retspraksis).

19 — Jf. ovenfor, punkt 14-16.

41. Momsdirektivets artikel 135, stk. 1, litra e), skal i øvrigt fortolkes i overensstemmelse med den primære ret [20] og navnlig det almindelige ligebehandlingsprincip i artikel 20 i chartret om grundlæggende rettigheder. I denne henseende henviser Domstolen hyppigt til princippet om afgiftens neutralitet og kræver, at samme transaktioner også skal behandles ens i henseende til betaling af moms for at sikre konkurrenceneutraliteten [21].

42. På denne baggrund ville forskellig behandling kun kunne begrundes, hvis der var væsentlig forskel på veksling af lovlige betalingsmidler til andre lovlige betalingsmidler og veksling af lovlige betalingsmidler til andre rene betalingsmidler som bitcoins i den foreliggende sag. De to former for betalingsmidler opfylder nemlig samme betalingsfunktion, i det omfang de accepteres som betalingsmidler i handelen.

43. Jeg kan imidlertid ikke se en sådan væsentlig forskel for så vidt angår momsen.

44. Argumentet om bitcoins' manglende værdistabilitet og følsomhed over for bedrageri, som især er fremført af Forbundsrepublikken Tyskland, kan ikke berettige en forskellig behandling. Uafhængigt af spørgsmålet om, hvorvidt sådanne risici også foreligger i samme omfang for lovlige betalingsmidler, hører sådanne overvejelser udelukkende hjemme i forbindelse med staternes tilsyn med de finansielle markeder. Dette berører imidlertid ikke momsretten. Det fremgår nemlig af retspraksis, at selv når en adfærd er forbudt i henhold til tilsynsretten, har dette ikke indflydelse på den momsmæssige vurdering [22]. Det har altså ingen betydning for den foreliggende sag, om bitcoins er en »god« eller en »dårlig« valuta.

45. Det kan således konkluderes, at afgiftsfritagelsen i momsdirektivets artikel 135, stk. 1, litra e), også finder anvendelse, hvis – som i den foreliggende sag – en valuta, som er et lovligt betalingsmiddel, veksles til en anden valuta, som ganske vist ikke er et lovligt betalingsmiddel, men som indgår i betalingsafviklingen som rent betalingsmiddel.

3. Transaktioner vedrørende handelsdokumenter [litra d)]

46. Det er imidlertid muligt, at Domstolen i strid med min opfattelse fastslår, at afgiftsfritagelsen i henhold til momsdirektivets artikel 135, stk. 1, litra e), ikke finder anvendelse i den foreliggende sag, fordi bitcoins ikke er et lovligt betalingsmiddel. I så fald vil det desuden skulle undersøges, om afgiftsfritagelsen i henhold til momsdirektivets artikel 135, stk. 1, litra d), for transaktioner vedrørende handelsdokumenter kan finde anvendelse i den foreliggende sag.

47. For så vidt denne bestemmelse vedrører transaktioner vedrørende »betalinger, overførsler«, ville de i den foreliggende sag omhandlede vekslingstjenesteydelser ikke være fritaget i henhold til denne bestemmelse. Tjenesteydelsen i den foreliggende sag omfatter nemlig ikke udførelse af kontante eller ikke-kontante betalinger til en bestemt tredje modtager.

48. I henhold til momsdirektivets artikel 135, stk. 1, litra d), er transaktioner vedrørende »fordringer, checks og andre handelsdokumenter« imidlertid også fritaget for afgift. I den foreliggende sag er spørgsmålet derfor, om bitcoins udgør »andre handelsdokumenter« i denne afgiftsfritagelses forstand.

20 — Jf. i denne retning domme Sturgeon m.fl. (C-402/07, EU:C:2009:716, præmis 48), Chatzi (C-149/10, EU:C:2010:534, præmis 43) og Kommissionen mod Strack (C-579/12 RX-II, EU:C:2013:570, præmis 40).

21 — Jf. bl.a. domme Kommissionen mod Tyskland (C-109/02, EU:C:2003:586, præmis 20), JP Morgan Fleming Claverhouse Investment Trust og The Association of Investment Trust Companies (C-363/05, EU:C:2007:391, præmis 46) og Kommissionen mod Sverige (C-480/10, EU:C:2013:263, præmis 17).

22 — Jf. dom GfBk (C-275/11, EU:C:2013:141, præmis 32).

49. Domstolen har i Granton Advertising-dommen fastslået, at afgiftsfritagelsen omfatter forskellige former for pengeoverførsler [23]. Jeg anførte også i mit forslag til afgørelse i denne sag, at formålet med momsfritagelsen er at behandle rettigheder, der i handelen opfattes på omtrent samme måde som penge, på samme måde som betaling af penge i momsretlig henseende og derfor fritage dem for afgift [24].

50. Alligevel må anvendelsen af denne afgiftsfritagelse afvises i den foreliggende sag af to grunde.

51. For det første vedrører momsdirektivets artikel 135, stk. 1, litra d), kun derivater af valutaer såsom fordringer, checks og andre »dokumenter«, men ikke selve valutaen. I den foreliggende sag er det imidlertid ikke rettigheder til bitcoins, men bitcoins i sig selv, der veksles. På denne baggrund er det slet ikke nødvendigt at afklare, om denne afgiftsfritagelse – som anført af Republikken Estland – alligevel kun omfatter rettigheder, som vedrører *lovlige* betalingsmidler.

52. For det andet findes der en mere speciel bestemmelse for afgiftsfritagelse for transaktioner, som vedrører en valuta i sig selv, nemlig afgiftsfritagelsen i momsdirektivets artikel 135, stk. 1, litra e), hvis anvendelighed blev undersøgt i det foregående afsnit. Hvis Domstolen imidlertid måtte finde, at transaktioner, som direkte vedrører en virtuel valuta som bitcoins, ikke er omfattet af denne mere specielle bestemmelse, fordi det kun er vekslingen af *lovlige* betalingsmidler, der skal være fritaget for afgift, ville det være en tilsidesættelse af denne beslutning fra lovgivers side, hvis en anden afgiftsfritagelse blev fortolket bredt i stedet. Transaktioner, som direkte vedrører valutaer, er enten fritaget i henhold til den specielle bestemmelse herom i momsdirektivets artikel 135, stk. 1, litra e), hvis denne bestemmelses betingelser er opfyldt, eller også er de ikke fritaget. I modsat fald ville de betingelser, der er fastsat i denne afgiftsfritagelse, i sidste ende miste deres betydning.

53. Afgiftsfritagelsen i henhold til momsdirektivets artikel 135, stk. 1, litra d), kan således på ingen måde finde anvendelse i det foreliggende tilfælde.

VI – **Forslag til afgørelse**

54. På baggrund af de ovennævnte betragtninger foreslår jeg, at Domstolen besvarer de præjudicielle spørgsmål fra Högsta förvaltningsdomstol således:

»1) Veksling af et rent betalingsmiddel til et lovligt betalingsmiddel og omvendt, for hvilken der skal betales et vederlag, som leverandøren af denne ydelse indregner ved fastsættelsen af vekslingskurserne, er en tjenesteydelse mod vederlag som omhandlet i momsdirektivets artikel 2, stk. 1, litra c).

2) Sådanne transaktioner er fritaget for afgift i henhold til momsdirektivets artikel 135, stk. 1, litra e).«

23 — Jf. i denne retning dom Granton Advertising (C-461/12, EU:C:2014:1745, præmis 37).

24 — Jf. mit forslag til afgørelse Granton Advertising (C-461/12, EU:C:2013:700, punkt 41).